

A KERESZTÉNY NEMZET VÁLASZTOTTSAGA

Fejér Ádám

Ismeretelméleti alapelv, hogy az észítelet formáinak az érzéki tapasztalás ad tartalmat. Korunk szellemi nyomorával, illetve a szellemellenesség előidézte pusztulással fizet azért, hogy a szellemi tapasztalás jelentőségét még mindig nem hajlandó elismerni, és engedi, hogy a vallásnak, a kultúrfilozófiának, a szellemtudománynak a személyes és a világotúli igazságra vonatkozó állításai a szellemről megfélelmező vagy azt egyenesen tagadó világunkban üres konvencióvá nyilváníttassanak. Ahogy az ismeretelméletben, a szkepszis pusztító áradatának gátat szabva, a dogmatikus álláspontot föl kellett adni, nem maradhat dogmatikus a lételméleti gondolkodás sem: a szellemi-kulturális tárgyú megállapítások áttekinthetőségéről, konkrétságáról, az üres spekuláció kizárásáról hasonlóképpen elengedhetetlen a szellemi tapasztalásban feltáruló tartalmak számbavétele révén gondoskodni.

A logikai forma és a neki tartalmat adó érzéki tapasztalás egyaránt az egyénhez tartozik, ezért a megismerés tartalmának és formájának egysége, az ismeret konkrétsága és világossága viszonylag könnyen biztosítható volt. A szellemi tapasztalás elismertetését azonban egyelőre megakadályozza, hogy az egyén nem nevezhető a szellemi tapasztalás alanyának, mert a világ dolgaival elszigetelten szembesülő, a megismerésbe belefeledkező egyén valódi léttel nem rendelkezik. Valóságos, nem esetleges léte kezdetben csak egy népnek lehet, mert szellemi tapasztalatot az egyén mindig csak egy népen belül, valamely sugallatos életközösség tagjaként szerezhet. Ha a lételmélet kérdéseire az ismeretelmélet felől tekintünk, nyomasztóan hathat ránk, hogy a nép úgymond irracionális, formátlan szellemi tapasztalata és a személyes kiválóság, a próféta megformált, szavakba öltöztetett istenélménye látszólag messze van egymástól. Az efféle aggályoskodás azonban szem elől téveszti, hogy ez esetben a szellem életéről, az isteni igazságnak az emberléte megalapozó sugallatáról és nem az érzékek csöcselékéről van szó. Mint tudjuk, az ész a gondolkodás általa adott formáit a megismerés tárgyához képest elsődlegesnek véli, és hajlamos a teremtett világ jelenségeit mint megismerése tárgyát, tevékenysége anyagát lebecsülni. Ha azonban a világnak értelmet adni, az ember létét megalapozni hivatott isteni igazságnak a világba bevonásáról beszélünk, értelmetlen a teofánia e lenyűgöző jelenségét a világban már gyökeret vert igazság prófétai megszólaltatásához képest lebecsülni.

Nem mondjuk, hogy a nép szellemi tapasztalóképessége kimeríthetetlen, és ennek következményeként a teofánia alanya, a sugallatos életközösség halhatatlan. Tudjuk, hogy a népek meghalhatnak, szellemi tapasztalóképességük, kultúrájuk elvesztésével, isteneik "vereségét" követően a népek kipusztulhatnak, a nép tagjai más népekbe beolvadhatnak. Halhatatlanná a népet az teszi, ha a személyes és a világotúli igazságot közvetve vagy közvetlenül, azaz léteben vagy hiányában és személyesen vagy személytelenül, azaz megértésére vállalkozva vagy nem vállalkozva tudomásul veszi, tehát ha úgynevezett magaskultúrát hoz létre. Amikor a nép, a kultúra halhatatlanságáról beszélünk, a szellemi tapasztalás világon belül folytatására vagy legalábbis a szellemi tapasztalatnak az illető nép általi őrzésére gondolunk. A szellemi tapasztalás alanya, a nép esetében nincs értelme úgy beszélni a halhatatlanságról, ahogyan azt az individuális lélek esetében tesszük, hi-

szén a nép mint valódi léttel rendelkező, szellemi tartalmat hordozó létező nem képzelhető el a fizikai téren és időn kívül, a személyiség másvilágán.

A halhatatlanság azt a kérdést veti föl, jó vagy rossz-e az az öröklét, amelyben a halhatatlan részesül, üdvözülni vagy elkárhozik-e, akinek az örökkévalóság jut osztályrészül. Míg a létet, a személyes és a világontúli igazságot nem reflektáló népeket a megsemmisülés veszélye fenyegeti, a magaskultúrát létrehozó, a halhatatlanságot elnyerő népek feje fölött a szellemi bukás, az elkárkozás veszélye lebeg. Ugyanis a lét szellemi energiája mind a jó, mind a gonosz szolgálatába állítható, a nép vagy az egyén Isten rendelése szerint élhet, de vissza is élhet vele. A népet az elkárhozástól az menti meg, ha elfogadja Isten által választottságát, és magát az isteni szeretet, az igazság eszközévé teszi. Mivel Isten minden népet meghívott, megbocsáthatatlan bűn, ha bármely, az üdvtörténet részesévé vált nép nem akar tudni választottságáról.

Amikor egy nép a létet, illetve a maga ontológiai szerepét reflektálja, és ezáltal halhatatlanná, az örökkévalósággal számoló magaskultúrává válik, akkor léttapasztatát valamely szellemi kiválóság szóllaltatja meg. A szellemi kiválóság, a próféta természetesen a léttapasztatat alanyával, a néppel szemben egyetlen ember, azaz egyén is, de félreértés azt gondolni, hogy a szellemi tapasztalat megszólaltatására egyénisége, a népből kiválása teszi képessé. A próféta, a szellemi kiválóság nem mint a népből egy szóllaltatja meg annak szellemi tapasztalatát, szellemi teljesítményének titka nem kiválása, hanem a néppel azonosulása. A sugallatos életközösség szellemi tapasztalata azért mégis általa szóllal meg, mert a szellemi kiválóság a nép többi tagjával szemben nem csupán alanya, létrehozója a szellemi tapasztalatnak, hanem a többiektől eltérően egyben személyében az egész népet is képviseli. A szellemi tapasztalás a szellemi kiválóság teljesítményének nem nyersanyaga, e személyes teljesítmény a szellemi tapasztalás lételméleti mozzanatát nem teszi fölöslegessé. Ha a szellemi teljesítmény születése közben a próféta a léttapasztatató közösségből kiszakadna, az alkotás általa kezdeményezett folyamata megakadna.

Szerepe beteljesítése érdekében a népnek el kell fogadnia választottságát, a szellemi kiválóság, a próféta pedig akkor teljesíti be szerepét, ha a nép szellemi tapasztalatának megszólaltatásán túl istenfiúságát is vállalja, vagyis a személyes és a világontúli igazság, az Ige megtestesítőjévé is válik, és nem csupán az igazságot megtapasztaló nép szellemi energiáinak a jó szolgálatába állításáról gondoskodik, de a választottakra a gonosz világban leső veszélyt megvetve, magának a világnak is értelmet akar adni. A szellemi tapasztalás tartalmát és a szellemi-kulturális ítélet formáját az istenfiúságát vállaló szellemi kiválóság vagy próféta hangolja össze tökéletesen egymással. Miközben a sorsát vállaló választott népet az isteni igazság vezeti, és az magát az igazság eszközévé teszi, az istenfiúságát kinyilvánító próféta a választott nép sorsával azonosulása közben a világnak értelmet adni hivatott igazságot is megtestesíti. Amíg Isten nem lesz minden mindenkiben, a választott népet létében a világ szakadatlanul fenyegeti. Az istenfiúságát kinyilvánító szellemi kiválóság azonban az Ige meghallására képeseket arra figyelmezteti, hogy a választott nép léte nem zárulhat önmagába, a választottak védelmének feladata nem nőhet a világnak értelmet adás, a megváltás a szellemellenes gonoszszággal az igazságot szembeállítás feladata fölé.

Tamási Áron szállóigévé vált mondása szerint azért él az ember a földön, hogy valahol otthon legyen benne. E gondolat szellemességét és mélyértelműségét

sem az nem érti eléggé, aki a világtól elzárkózva élvezi a család, a haza melegét, az otthonlét édességét, sem az, aki Ábel létére, országot-világot a nyakába véve, tapasztalatokkal gazdagodása érdekében, a mások elismerését kivívó siker reményében boldogulását otthonától távol keresi. A mondás értelmét igazában az érvényesíti, aki a világ megrendítő szellemi nyomorát fölismerve, nem elégszik meg hasznos tapasztalatainak szorgalmas vagy találékony alkalmazásával, hanem a család, a haza, az otthonlét szellemi tapasztalatából kiindulva remél magának a világnak értelemet adni. Bár nem állíthatjuk, hogy a kitűnő író ezt a feladatot tűzte volna ki maga elé, meggyőződésünk a mondás szelleme szerint való belőle ilyen jelentést kiolvasnunk.

Az otthon, a haza több, mint búvóhely vagy menedék: akinek el kell bújnia, aki menekülni kényszerül, az nincs otthon. De nem is csupán a hasznos, a kellemes időtöltés helye, a jó közérzet előidézésének alkalmas eszköze, mert akinek ki kell kapcsolódnia, szórakoznia kell, azaz meg kell feledkeznie magáról ahhoz, hogy jól érezze magát, az biztosan nincs otthon. Az otthon az az egyetlen, szent hely, ahol életünknek értelme van, ahol magunkkal azonosak vagyunk, és ahol jó érzés magunkkal szembenéznünk, környezetünket saját képünkre formálnunk, valamint benne magunkra ismernünk. Egyszóval az otthon, a haza az, ahol az ég megnyílik számunkra, és ég meg föld között az angyalok, mint Jákob lajtorjáján, föl-le járnak, ahol Istennel, a személyes, világontúli igazsággal találkozunk. Isten képére teremttségünk miatt emberré csak otthon, lelki-szellemi hazánkban válhatunk, és Istent is azért nevezzük Mennyei Atyánknak, mert az otthontól, a hazától megfosztottan – még ha saját országunkban élünk is – nem lenne mód vele találkozunk. De otthonunkat nem azért kapjuk Mennyei Atyánktól, hogy benne a világ elől elbújjunk. A szellemi-lelki otthonában felnőtt és a világban helyét kereső ember akkor nyilváníthatja ki istenfiúságát, ha fölismeri, hogy az isteni igazságnak a szellemellenes gonoszsággal szembeállítására révén értelmet adhat a világnak, és az Ige megtestesülését jelentő krisztusi megváltás nevében erre a feladatra vállalkozik. Ezért áldattak meg Ábrahám magjában a föld népei, ezért terjesztette ki a krisztusi megváltás a választottságot minden népre, és ezért nem köthet egyetlen, választottságának megfelelni akaró nemzet sem többé alkut evilági érdekeinek védelme céljából a világot elárasztó gonoszsággal, a keresztény nemzet hivatása az ember által megrontott világ szellemellenességével a személyes igazságot szembefordítani.

Napjaink politikai közhelye az úgynevezett globalizációban a nemzeti létet fenyegető veszélyt látni. Talán azért, mert a globalizációt működtető pragmatikus gondolkodás valóban hajlamos a modern világcivilizációval szemben gyakran értetlen nemzeti törekvéseket leküzdendő akadályként kezelni. Tudjuk, hogy a szellemellenes internacionalizmus is előszeretettel kelti azt a látszatot, mintha a globalizáció őt igazolná, és kísérli meg a kölcsönös félreértést kihasználva, a modern civilizációt kisajátítani. Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról, hogy a választottságának megfelelni akaró és a gonosszal egyezkedés helyett vele szemben az igazság képviselőjét vállaló nemzetet komoly veszély nem a világcivilizáció, hanem a szellemellenes internacionalizmus felől fenyegeti. Miközben a gyakorlat kényszereinek vagy a józan ész belátásainak engedve, az ideologikus zavarkeltés ellenére a nemzeti létnek a modern világcivilizáció adottságaihoz igazítása folyik, Isten népének meg kell tanulnia örökérvényű üdvtörténeti rendeltetését a nemzetállam birodalmi törekvéseinek burkából kifejteni, időszerű magatartását világosan megfogalmazni és világunkban kielégítően érvényesíteni.

A modern világcivilizáció a választottságának kinyilvánítását és a világnak értelmet adás feladatát egyszerre vállaló, vagyis a szellemellenes gonoszsággal a személyes és a világotúli igazságot szembeállító nemzet számára egyedülálló történelmi lehetőség, bár természetesen a nemzetnek magának kell e lehetőséggel élni. Sőt, miután a globalizációhoz használati utasítás nem mellékelhető, az üdv-történelmi rendeltetését átélő nemzet feladata a benne adott történelmi lehetőséget egyáltalán fölismerni. A világcivilizáció globális infrastruktúrájára telepedés nemcsak megengedi, de elvben el is várja a nemzet gazdasági, politikai, társadalmi érdekérvényesítő képességének kifejtését, és a nemzet jövője szempontjából nélkülözhetetlen, hogy az ország a világgazdasági tényezők cselekvőképes és kiszámítható partnere legyen. Mivel a nemzet teljesítőképességét meghaladó világcivilizáció nem az ördögtől való, az azt érdekeinek megfelelően alkalmazó nemzet – ha ugyanakkor nem feledkezik meg a szellemellenes gonoszsággal, a nemzetellenes internacionalizmussal való szembehelyezkedéséről – nem kockáztathatja választottságát, az isteni igazság iránti elkötelezettségét. De a legkifogástalanabb és az összes résztvevő számára kielégítő együttműködés is értelmét veszti, ha érdekeinek érvényesítése közben a társadalom belefeledkezik gazdasági-politikai feladataiba. Nem a modern világcivilizáció kényszerei, hanem a nemzet választottságáról, személyes szellemi hivatásáról megfeledkezés teheti ezt vagy azt a társadalmat a gazdasági világrend esetleg civilizált, rendezett, de mégis szürke, az emberi élet értelmétől megfosztott gyarmatává. Bár a modern világcivilizáció nem tud róla, a lehetőségeivel élni tudó, de a rendelkezésére bocsátott javak élvezetében el nem merülő, a személyes és a világotúli igazság készítésére hallgató nemzet, Isten népe hivatott korunk korszerű vívmányainak értelmet adni.

Mint a fogyasztói tömegtársadalom viszonyai kifejezik, vannak, sőt, többen vannak, akik személyes szellemi elköteleződésüket egyelőre nem kezdeményezik: Korunk sajátossága, hogy a polgárosodás tizenkilencedik századi folyamata a tömegtársadalom viszonyai között a piacgazdaság megújulása ellenére nem folytatódik, és a társadalom evangelizációja sem jár a kívánt eredménnyel. Akkor járunk el tehát helyesen, ha az úgynevezett kapitalizmust, a tőkét, az állítólagos kizsákmányolást bíráló ideologikus képzeteket feladva, a társadalom személyes szellemi kötődést nem tanúsító tagjait rábízunk a piacgazdaságnak, a civilizációnak az embert testit, anyagi vagy vegetatív lelki készítményei felől megragadó személytelen szellemére, és tőle várjuk, hogy a személyes szellemi erőfeszítések háttérét biztosítva, fogyasztói igényeiknek a polgári jogrend és tisztesség keretei közötti kielégítéséről, a szellemellenesség fékentartásáról gondoskodik.

Ha a kor követelményeihez igazodás csak ebben állna, helytálló lenne a keresztény és a nemzeti gondolkodás hanyatlásáról szóló közhelyszerű vélekedés. Észre kell azonban vennünk, hogy amikor a társadalom személyes készítményeket nem tápláló másik felének a személytelen szellemre bízunk, nem csupán lemondunk személyes partnerségükről, de közvetve azt a meggyőződésünket is kinyilvánítjuk, hogy bár mindannyiunk szabadságában áll az isteni igazságot elfogadni vagy elutasítani, az ember nem intellektuális döntéseiben találkozik a személyes és a világotúli igazsággal, hanem létünk, személyes beleegyezésünket megelőzve, teljes egészében rajta nyugszik. Indokolt tehát a társadalom másik felének a személyes szellemi készítmények vállalása alóli fölmentésével egyidőben, annak ellensúlyaként tudatosítanunk, hogy saját személyes szellemi készítményeinket sem elegendő – polgárok módjára – intellektuális döntésünkből származtatnunk, illetve a

hozzánk hasonlók körében képviselnünk, és a teljesség elérésére irányuló törekvésünkben kizárólag az egyéni indíttatások egymást erősítő hatására, összeadódására számítanunk. Ezért ahogy a modern világcivilizációban az emberlétet fenntartó szellemi erő személyes szellemi készzetéseket nem tápláló polgártársainkat hozzájárulásuk vagy belátásuk nélkül vállalra veszi, kívánatos, hogy ugyanakkor a többiek, az emberlét közös szellemi alapjait látóköriükbe vonva, a világ gonoszságával az isteni igazságot szembeállítsák, vagyis istenfiúságukat kinyilvánítsák.

Aligha tételezi föl bárki is, hogy a modern tömegtársadalom, a világcivilizáció kialakítóit személyes üdvtörténeti megfontolások vezetik. Ha viszont elfogadjuk, hogy a világ jelen állapota az evangéliumi tanítás kisajátítását megkísérlő kommunizmus szellemellenességére, emberellenességére adott válasz, akkor állíthatjuk, hogy a modern világcivilizációnak üdvtörténeti jelentősége van. A totális diktatúrák előidézte katasztrófában az mutatkozott meg, hogy a mindenkori adottságoctól sajnálatos módon befolyásolt, bár fogyatékoságai leküzdésére szívós erőfeszítéseket tevő gondolkodás vagy a személyes szellemi készzetések jelenbeli korlátozottságába belenyugodva, elmulasztotta érzéklni az Ország eljövételének, az istenfiúság kinyilvánításának időszerűvé válását, vagy a személyes szellemi megnyilatkozások korlátaival nem számolva, nem tudta, miképpen szerezhetne fölismerésének a világban érvényt. A személytelen szellem azért bizonyult alkalmasabbnak a lételméleti gondolkodás érvényének kezdeményezésére, mert a civilizációs struktúrákon a személyes és a világontúli igazság olyan vonatkozásai is letapogathatók, amelyek egyelőre kívül maradnak a személyes szellemi látóköriön. De a gondolkodás félúton megtorpanna, ha a modern világcivilizáció, a jóléti tömegtársadalom felemás megoldásaiba belenyugodna, és lemondana az emberlét szellemi alapjainak közvetlen, személyes belátásáról, a világ lelki-szellemi hazánkká tételéről, Isten országának eljövételéről.

Amikor a választottságát kinyilvánító nemzet, Isten népe elvárja a kereszténység és a haza iránt elkötelezett, tehát személyes szellemi törekvéseket tápláló polgáraitól a világ gonoszságával szembefordulását, azaz istenfiúságuk kinyilvánítását, akkor azt kezdeményezi, hogy az egyház, a hívők szellemi közössége, azaz Isten pusztában vándorló népe, a sugallatos életközösség szellemi tapasztalatából kiindulva, és az üdvtörténet eddigi eredményeire támaszkodva, a krisztusi megváltás révén választott néppé, új Izraellé váljon. Tudnunk kell, hogy a lételméleti nemzetfelfogás, a nemzet üdvtörténeti szerepének kibontása révén, a lázadásban fogant és az immanenciában megrekedő polgári nemzetfelfogás meghaladása által az egyháznak a lélek halhatatlanságáról szóló tanítása is kiteljesedik. Ugyanis ha eljön Isten országa, az egyén téren és időn kívüli, a személyiség másvilágára vetített üdvözülésélménye a halhatatlan emberi lélekben rejlő szellemi készzetések kifejtése nyomán, az emberi lét értelmének beteljesülése által szellemi tartalommal telik meg. A választottságnak a szellemi-lelki közösségről az sugallatos életközösségre, a keresztény nemzetre történő átvitele nem a modern társadalom klerikalizálását, hanem a keresztény kultúra alapjaiban rejlő szellemi erő, eredendő vallási ihlet teremtőerejű felszabadítását, világunk gyötrelmes szellemi megosztottságának megszűnését ígéri.

A nép választottságának és a keresztény ember istenfiúságának kinyilvánítása, a világot átható szellemellenes gonoszsággal az isteni igazság szembeállítása nemcsak a krisztusi tanítás szelleme szerint való, de a totális diktatúra pusztítását megszenvedő és szellemi csödtömegének terhét viselő társadalmunk hitbeli

megújulása tekintetében is nélkülözhetetlen. Ha a történelmi kereszténység gyakorlatához ragaszkodva, a hitélet a jövőben is az egyéni üdvözülésnek az élet, a kultúra, a nemzet kérdéseitől elvonatkoztatható szempontjára korlátozódik, a kommunizmus szellemellenessége kívül marad a hitélet látókörén, és az egyén tehetetlennek bizonyul a világot elárasztó gonoszsággal szemben. Ha a társadalmunkban polgárjogot nyert gonoszság hadállásai megmaradnak, és a mára kialakult képtelen helyzet megrögződik, a kereszténység két, egyaránt elfogadhatatlan lehetőség közt kényszerül választani. Krisztus egyháza, vagy a társadalom nagyobbik felét kitevő tömegemberről lemondva, csak a személyes szellemi késztetéseket tápláló polgár önmagába záruló vallásává válna, vagy belenyugszik abba, hogy a túlvilági üdvösségüket szívükön viselő, de a gonoszság polgárjogát elismerő emberek lelkében és gondolkodásában a proletárdiktatúra szellemellenessége a keresztény tanítással összefonódik. A társadalmi katalizmát követően tehát nem elegendő a hitélet formáinak megújítása, az egyház társadalmi tekintélyének visszaállítása, a hívek és az egyház által elszenvedett károk és sérelmek jóvátétele, mert a szellemi élet nem folytatódhat ott, ahol fél- vagy egy évszázaddal ezelőtt megszakadt, hanem a történetek tanulságát levonva, mélyreható szellemi megújulásra van szükség, amely elképzelhetetlen az egyház egyetértése, részvétele és a korszellemről inspirált kezdeményezései nélkül.

A mai helyzet támasztotta követelményeket egy történelmi analógiával kíséreljük megvilágítani. A valdenseknek, az albigeneknek vagy a katharoknak a tizenkettedik századi Nyugat-Európát megrendítő eretnekmozgalmát követően a szellemi-kulturális összhang és a társadalmi béke helyreállítását, e mozgalmak gyökereinek elvágását igazában nemcsak és nem elsősorban katonai-politikai visszaszorításuk, illetve tanaik megbélyegzése, elutasítása hozta. A baj közvetlen, gyakorlatias kezelésénél fontosabb volt az a szellemi megújulás, amely az átélt megrázkódtatás tanulságainak levonását jelentette, s amelynek két, máig ható összetevőjét – a ferencesek és a dominikánusok koldulórendjének megalapítását, valamint Aquinói Szent Tamás filozófiai rendszerének megalkotását – indokolt kiemelni. Európa jövője szempontjából létfontosságú volt a polgárosodás megindulásának korában a társadalom peremén élők szellemi kereséseire összpontosítani, valamint a társadalom intellektuális teljesítőképségeinek megnövekedése miatt a korábbi gyakorlattól eltérően vállalni a kinyilatkoztatás intellektuális megvilágítását, amely mivel csak megvilágításról volt szó, a hitigazságok észérvek felett állásának és intellektuális megalapozhatatlanságának elvét nem sértette. Napjainkban, a szellemellenes gonoszság kiadásának korában, amelyet az emberlét szellemi-kulturális alapjával nem számoló szellemi lázadás nem várt és nem kívánt következményeként jellemezhetünk, hasonlóképpen nélkülözhetetlen a totális diktatúra gyökereinek elvágása érdekében a félmúlt szellemi tanulságait levonni. Többé nem elegendő a szellemi eltévelyedés megelőzése érdekében a hitigazságot intellektuálisan megvilágítanunk, hanem egyszerre létérdekünk és üdvtörténeti feladatunk, hogy a szellemellenességgel szembeforduló és ezáltal a keresztény nemzet választottságát, valamint a maga istenfiúságát tanúsító polgár közvetlenül kinyilvánítsa megváltottságának történelmi élményét, és ezt immár anélkül teheti, hogy ezáltal a kinyilatkoztatás intellektuális megalapozhatatlanságának elvét megsértene.

A megváltottság történelmi élményét hordozó keresztényeket kétezer éven át a hagyomány, a kultúra megtartó ereje – kezdetben a római birodalom jogrendje, a középkorban a hitigazságok föltétlenségének lételméleti elvét intézményesen

képviselő egyház, majd a római jogot és az egyházi tanítást a sugallatos életközösség szellemi tapasztalatával egybehangoló és a világban érvényesítő keresztény nemzetállam – segítette hozzá ahhoz, hogy hitük életet adó, emberteremtő képességét a világban érvényesítsék, és szorította ki módszeresen a Káin-emberek szellem- és emberellenességét a közélet pozícióiból. A huszadik század katalizmainak tanúsága szerint ez a folytonosság a félmúltban megszakadt, mert akkorra a hagyományra támaszkodó igazságérvényesítés lehetőségei kimerültek. A még nem egészen lezárult súlyos válság ellenére ma nem a kereszténység történelmi kudarcát kell vizionálnunk, hanem azt belátnunk, hogy az üdvtörténet rendje szerint és a nyugati fejlődés eredményeképpen a kereszténység időközben képessé vált arra, hogy a gondolkodást közvetlenül a megváltottság történelmi élményét hordozó keresztény hitre alapozza, vagyis a kultúra nyújtotta korábbi védettség igényéről lemondva, a keresztény ember személyesen szembeforduljon a társadalomban pozíciót nyerő, illetve azt kierőszakolni igyekvő Káin-emberek szellemellenességével, és a személyes, a világotúli igazságot a világ gonoszságával szembeállítsa, illetve saját választottságát kinyilvánítsa.

Amikor a keresztény nemzetállam múltbeli intézményének helyébe a keresztény nemzet szellemi-kulturális egységének, azaz választottságának kinyilvánítását javasoljuk, elvitatjuk, nem kisajátítjuk az ószövetség választott népének, a zsidóságnak az üdvtörténelmi szerepét. Szeretnénk egyben rámutatni arra, nem kell föltétlenül kereszténynek lenni ahhoz, hogy posztkommunista világunkban a Káin-emberek emberellenességével az isteni igazságot szembeállítsuk. De aki ezt teszi, akár tud róla, akár nem, a keresztény kultúra sugallatát elfogadva, nyilvánvalóan a megváltottság történelmi élményét nyilvánítja ki. Közben természetesen társadalmunk megbecsült, jogi-politikai értelemben egyenrangú tagjainak kell tekintenünk azokat, akik egyelőre teljes egészében a civilizáció személytelen szellemére hagyatkoznak, és az igazság melletti tanúskodást elmulasztják, vagyis kereszténységüket, a nemzethez tartozásukat kétségessé teszik, ha ugyanakkor a szellemellenes megnyilvánulásoktól tartózkodnak. E megállapítás annak ellenére tartható, hogy tudjuk, társadalmunk ezen tagjai számukra is észrevétlenül a szellemellenesség médiumaivá válásukat kockáztatják.

Nem kerülhető el a szellemi megújulás a közéletben, a politikában sem. A polgári értékek rehabilitálásának nélkülözhetetlensége ellenére a polgári demokrácia helyreállítása nem biztosíthatja a totális diktatúra szellemellenességétől megrontott világ rendjét. Míg kultúránk megingathatatlanságára számítva, a polgári demokrácia elegendőnek vélte a szabadságra hivatkozni, a szellemellenesség nyomásával szemben a demokrata ma köteles közvetlenül léte szellemi alapjára, az igazságra támaszkodni. Mivel a világ gonoszága ellenében nem megengedhető a társadalomban a szabadságvágytól fűtött, tehát szellemi készletéseket tápláló polgárok önkéntes társulását látni, a demokrata feladata, a polgár érzelmi patriotizmusán túllépve, a nép választottságát és saját istenfiúságát kinyilvánítani, a közélet minden jelenségét az isteni igazságra vonatkoztatni. Ez azt jelenti, hogy a demokrata a társadalom szellemellenesen hangolt tagjait – bármilyen ésszerűnek mondott, gyakorlatias megfontolásra tekintet nélkül – egyértelműen szembesítse az igazsággal, illetve teremtse meg a társadalom személyes szellemi készletéseket nem hordozó, magukat a civilizáció személytelen szellemére bízó tagjai szellemi emancipálódásának, a személyes szellemi szerepre is képessé válásának lehetőségét.

Már csaknem ezer esztendeje, hogy a keresztény egyház védelme alatt az európai nemzetek termőre fordultak, és a középkor méhében megszületett újkori humanizmus a nép választottságának kinyilvánítása érdekében kezdeményezte a krisztusi igazság megszólaltatását. Az isteni igazság szavát az utóbbi ezer évben hirdető írók, művészek, gondolkodók üdvtörténeti szerepvállalása azonban máig kifejtetlen maradt, így föllépésük nem eredményezte közvetlenül az igazság színről színre látását, adós maradt a világ gonoszban levésének fölszámolásával és istenfiúságuk kinyilvánításával, ők maguk az Ország eljövételének csupán hírnökei, előkészítői, prófétái lettek. A világ gonoszságával a legújabbkorig megbirkózni nem tudó zárt keresztény kultúra nem nyílhathott ki a világra, és egyelőre nem gondolhattott arra, hogy a védelmét elfogadó, a szellemi tapasztalatát osztó híveknek, hazafiaknak otthont adó keresztény társadalom a világnak is értelmet adjon. Ma, amikor a keresztény kultúrának a világra kinyílása, életünk nem mindennapi megrázkódtatását, a kultúra súlyos válságát okozva, bekövetkezett, időszerű számbavenni a humanista örökség üdvtörténeti jelentőségét, tisztázni, miként szólnak az egykori arisztokratikus kultúra esztétikai és tudományos-filozófiai teljesítményei a jóléti tömegtársadalom polgáraihoz, miképpen szembesíthető segítségükkel világunk az igazsággal. E kultúránk jövője szempontjából létfontosságú kérdés feszegetése irányítja a figyelmet arra az – arisztokratikus világképen belül homályban maradt – tényre, hogy a megváltás üdvtörténeti szempontja átfogóbb az alkotásnak az úlkori létfeljuttató gondolkodásban alkalmazott esztétikai vagy tudományos-filozófiai szempontjánál. Következésképp a teremtőerő nem az igazsággal egyéni kezdeményezésre szembesülő szellemi kiválóság géniuszában, hanem az – igazság személyes szellemi tapasztalatának a szellemellenességgel szembeni érvényesítésére is vállalkozó – keresztény hitében és a választottság, az istenfiúság ezáltal bekövetkező kinyilvánításában fogan. Nem várható, hogy a nép minden tagja kinyilvánítsa teremtőerejét, szellemi kiválósággá viszont csak a válhat, csak az fejtheti ki alkotókészségét, aki a választott nép tagjaként istenfiúságát kinyilvánítja, a világ szellemellenességével az isteni igazságot szembeállítja. Az üdvtörténeti szempont kifejtése pedig lehetővé teszi az alkotásnak az isteni igazságra vonatkoztatását, a bukott tudásnak a bűnbeesés terhétől megszabadítását, vagyis a gondolkodás rendjének nagyvonalú megújítását is.

A magyarság magát a keresztény Európa más nemzeteitől eltérően kezdetlenül fogva választott népnek tekintette. A krónikák előadása szerint a magyarok a Kárpát-medencét nem meghódították, hanem ahogy a zsidóknak az Ígéret földjére bevonulása Ábrahám örökségének átvételét jelképezte, a honfoglalás számunkra is lelki-szellemi hazánk föllelését jelentette. Nem állíthatjuk, hogy gondolkodásunk ezer éven át a kultúrközösség gyakorlatias, a hazafiságot érzelmi-lelki megnyilvánulásként kezelő nemzetfelfogásától érintetlen maradt. A nem közvetlenül a személyes és a világon túli igazságból kiinduló, a sugallatos életközösség megbonthatatlan szellemi egységét veszélyeztető birodalmi gondolkodást és a vele együttjáró reálpolitika úgynevezett tudományát azonban a nemzet végeredményben a legváltságosabb helyzetekben sem volt hajlandó, a választottság szellemi tapasztalatának feladását kockáztatva, elsajátítani, és inkább elszenvedte a kor követelményeinek meg nem felelés következményeit. Az egyetemes keresztény kultúrához tartozó magyarság nem a többi néppel szemben, hanem velük együtt tekinti magát választottnak. De a többi keresztény néppel szemben a nemzet történelmi sorsát ezer éven át közvetlenül meghatározta az a tudat, hogy a nemzet életében a kinyilat-

koztatott isteni igazságnak közvetlenül meg kell mutatkoznia. A magyar kultúrának ez a sajátossága kizárta, hogy aki a sugallatos életközösség tagjait összekötő szellemi tapasztalatot homályban hagyja vagy elsikkasztja, magát a nemzet képviselőjének tekinthesse, és így a nemzet az isteni igazságot az ész igazságává fokozza le, Isten népét evilági érdekközösséggé alacsonyítsa. Igaz, ezer éven át a keresztény nemzetközösség élete, nem a népek szellemi tapasztalatával módszeresen számolva, az isteni igazság közvetlen érvényesítését biztosítva, folyt, vagyis a keresztény népek nem nyilvánították ki választottságukat. Ma viszont, amikor a demokráciát formálisan felfogó liberalizmus jegyében életünkben a szellemellenes gonoszság elképesztő módon polgárjogot nyert, Európa és az egyetemes civilizáció létérdeke, hogy minden nép módszeresen gondoskodjon szellemi tapasztalatának a maga körén belüli maradéktalan érvényesítéséről, valamint arról, hogy a gondolkodás új, korszerű rendjében a személyes, a világon túli igazság a választottságukat elismerő és a világ gonoszságával az isteni igazság szembeállításának messiási programját elfogadó népek életében a jövőben valóban akadálytalanul érvényesüljön.